

оценката на Табаков и самооценката на Добрович.⁵ Преди да си дойде в Сливен Димитър Добрович се среща със съгражданина си Добровски "негов другар от Атина, не по-малко ексцентричен скитник от него". В Италия той не се оженил, защото "не искал да се покатоличи"⁶.

Третият етап от творчеството му от 1893 до 1905 г. е в България.

В 1893 г. от пристанището Чивита Векия - Италия по море до Цариград и от там със седем товарни коня, Добрович се завръща в родния си град.

В публикация на ямболския в. "Тунджа", срещаме любопитна информация:

"От Рим скоро щял да пристигне прочутия живописец българин Димитър Добрович Пехливанов - 75 годишен. Напуснал 16 годишен България и цели 50 години не се е завръщал в родината. Картините му най-скъпо се продават в Америка и Гърция. Изпратил е ателието си с много картини."⁷ Вестникът по-нататък обръща внимание на Министерство на просвещението, от което зависи да даде "прилично място" на този старец.

Завърнал се в Сливен, Добрович заварва всичко променено. Хората които той знаел, повечето били покойници, а останалите връстници с мъка си го припомняли. Все пак бил в своя роден град и братята и сестрите му били живи. Настанил се да живее в стария си бащин дом, при сестра си Кера. Неговите близки чувствали, че се е завърнал не прост техен забравен брат и роднина, а човек с високо превъзходящ ги духовен ръст и му предложили да живее в най-хубавата и най-светла стая на къщата. Дядо Димитър, с всичката си скромност, настоял да се настани в една сутеренна одая, само с един прозорец и там останал да живее и работи до края на живота си. Тази къща все още стоеше до средата на 80-те години, когато неразумната псевдоградоустройствена стихия я заличи заради прокопаването на канализационна шахта. Днес мястото е обрасло с бурени и забрава...

Още в 1893 г., Добрович устройва изложба в салона на Народното събрание. Това е втората художествена изложба в новоосвободеното царство. На нея той показал оригинални свои картини, 53 копия и елеофотографии, направени по негова метода. Част от тези творби са откупени от княгиня Мария Луиза и по-късно постъпват в НХГ. Сред тях е и неговият автопортрет, рисуван в зрялата му възраст, излъчващ достойнство и самочувствие. Виртуозната маска и свеж колорит показват възможностите на Добрович като автор и ни го представят като майстор на портрета. Вероятно в много италиански домове съхраняват портретувани лица от неговата вдъхновена ръка.

Искуството на Добрович от римския период е в сянката на голямото италианско възраждане. Добрович е изпълнявал копия по творби на големите майстори. Този италиански акцент на донесените от него в България творби неоправдано е причина мнозина съвременни изкуствоведи го изваждат от контекста на Възрожденската епоха.

Добрович е сред първите художници, които се включват в новосформиращия се художествен живот в страната, в който взема дейно участие. Участва в първата и втората общи художествени изложби - 1897, 1898 г. Една снимка от това време го